

Olje- og energidepartementet

Vår dato: 27.09.2019

Deres dato: 27.09.2019

Vår referanse:

Deres referanse:

NHO Reiselivs hørings svar til Nasjonal Ramme for vindkraft på land

NHO Reiseliv takker for muligheten til å komme med uttalelse til forslaget for nasjonal ramme for vindkraft på land. Vårt svar vil i stor grad gjelde avveininger rundt arbeidet med nasjonal ramme og gjeldende praksis for konsesjoner. Vi har innvendinger til begge og ønsker å understreke den viktige rollen lokal støtte til vindindustriprosjekt har.

Våre hovedmoment:

- Dagens konsesjonsregime har ikke fungert, fordi lokaldemokratiet har blitt overkjørt – spesielt senere tid ved drastiske endringer med mye større inngrep, gjort mange år etter gitt konsesjon.
- Forarbeidene til Nasjonal Ramme har ikke lyktes å kartlegge og ivareta reiselivets interesser på en dekkende måte.
- Ser vi disse to samlet, blir konklusjonen at det må være opp til lokaldemokratiet, som kjenner både naturbruken og potensialet for reiselivsutviklingen å vurdere om de ønsker å satse på vindindustri i et gitt område, også innenfor en nasjonal ramme.

Dagens konsesjonssystem og lokaldemokratiet:

NHO Reiseliv ble inkludert i forarbeidene med Nasjonal ramme for vindkraft på land. Vår konklusjon etter det samarbeidet, er at det ikke finnes en god metodikk utenforstående kan bruke for å fastslå verdien et område har for reise- og friluftslivsinteresser og lokalbefolkningen generelt. Derfor må lokalbefolkningens-, kommunestyrets- og grunneiernes syn tillegges avgjørende vekt.

Ofte er et slikt område brukt mest av de som bor i området, og sekundært av tilreisende. Formålet med stortingets vedtak om en nasjonal ramme var ifølge innstillingen bl.a. å avklare konfliktområder i forkant, og utelate disse fra rammen. NVE har etter vår mening ikke lyktes med dette når det gjelder reiseliv og lokalbefolkningens friluftsliv.

På grunn av økt oppmerksomhet rundt vindkraft og reiseliv under arbeidet med nasjonal ramme, ble alvorlige svakheter med konsesjonsarbeidet ganske tydelige og det var med bekymring vi registrerte hvordan behovet for stabile, lavrisiko investeringsobjekter og ny teknologi har ført til at vanlig prosedyre for behandling og endring av konsesjonene har blitt tatt lett på og skapt tvil om systemet rundt om i landet.

Eksempler:

På Haramsøya i Møre og Romsdal ble konsesjon gitt i 2008, med kommunenes støtte. Når utbyggerne var klare til å sette i gang 11 år etter, hadde de endret detaljplanen til færre, men nesten dobbelt så høye turbiner, fra 80 til 150 meter. Kommunen har klaget på detaljplanen, men utbygger starter arbeidet med å sette opp før klagebehandlingen er ferdig.

På Sandhaugen i Troms ble det avdekket saksbehandlingsfeil ved fornying og endring av konsesjon. Klagebehandlingen førte til at departementet måtte overprøve NVE. Klagen ble sendt inn pga. grundig arbeid fra frivillige beboere, og saksbehandlingsfeilen ville antageligvis ikke ha blitt oppdaget om ikke de hadde hatt denne ressursen, og interessenter i andre områder med liknende saksforløp fortviler fordi de ikke har kapasitet til å sjekke om det samme ville gjelde hos dem.

Disse eksemplene viser at det kan være behov for en rammeplan for hvor man skal ha og ikke ha vindindustri i Norge, men at det kan ikke gjøres uten å få med lokaldemokratiet. Det må ikke bli slik at nasjonal ramme blir nok et tilfelle hvor lokale planer for sitt område blir overkjørt fra sentralt hold. Samtidig er det viktig for næringslivets mulighet til å planlegge at allerede gitte konsesjoner skal ligge fast, så fremt det ikke er gjort betydelige endringer.

Økt mastehøyder med 50 – 75 meter er allikevel ikke ubetydelige endringer. Knappt noe bygg i sentrale strøk ville blitt oppført om premissene for det tidligere lokale vedtaket er så vesentlig endret at støtten faller bort lokalt.

Vi er glade for de signaler som har kommet fra politisk ledelse i Olje- og energidepartementet den siste tiden om at det lokale synet i større grad skal bli vektlagt i konsesjonsprosesser og at det ikke kan komme vesentlige endringer i planene, uten ny, lokal behandling.

Det er god grunn til å respektere kommuner som ønsker å satse på reiseliv fremfor vindindustri i et område. Reiselivsnæringen sysselsetter nasjonalt rundt 175 000 arbeidstakere som bidro med 20 mrd. i personskatt og avgifter i 2017, hvorav 4,5 milliarder tilfalt kommunene. Og dette er ofte en type arbeidsplasser som er sårt etterlengtede i bla distriktskommuner som ønsker å forhindre fraflytting av unge og kvinner – eller å hente dem tilbake igjen. 34 % av de ansatte i bransjen er under 24 år og godt over halvparten av dem som jobber i bransjen er kvinner – det gjelder også på ledernivå.

Syssetningen er forventet å øke til 206 000 ansatte i 2028¹, men det avhenger igjen av at Norge klarer å tiltrekke seg sin andel av reiselivsveksten, som er spådd å være 50 % globalt fra 2017 til 2030². Bransjens mål er at veksten skal være bærekraftig, både for miljø og bedriftenes lønnsomhet. Det krever blant annet at vi når målet til regjeringens reiselivsmelding fra 2017, om å spre veksten til hele landet, hele året, og at vi får turistene som kommer til å bli her lenger.

Vår kommentar til forarbeidet med nasjonal ramme:

¹ iflg. World Travel and Tourism Council

² i flg. FNs turismeorganisasjon

NHO Reiseliv ble inkludert i forarbeidet til nasjonal ramme, men vi oppdaget raskt at det var utfordrende å finne en felles forståelse om hva som var reiselivsinteresser og hvordan disse skulle defineres. Det er lokale som brukes reiselivsbedriftene mest – og det samme gjelder friluftslivet. Det holder derfor ikke å vise til de mest populære reisemålene for utenlandske turister.

Kunnskapsgrunnlaget for reiseliv i nasjonal ramme mangler forståelse for naturturisme, dette vises blant annet ved at man vektlegger studier som konkluderer med økt bruk av et område etter at det har blitt sprengt ut store anleggsveier i fjellet. Dette kan være dekkende fra områder som ikke er interessante nok for tur tidligere, men vil være helt feil å si for de fleste andre steder hvor nettopp den intakte naturen er det som kaller.

Ren og intakt natur kommer høyt opp (nevnt av gjennomsnittlig 77 %) i alle 7 europeiske markeder som Innovasjon Norge undersøker – og det er det Norge oftest forbindes med hos de samme gruppene. Da vi spurte Nordmenn om deres ferievalg i fjor vår, sa 83 % seg enige at det beste med Norge som ferieland er at vi har ren og stille natur.

Sårbare områder– som randsonene til nasjonalparkene i innlandet- er heldigvis utelatt i Nasjonal Ramme, men det er andre områder som har en viktig nasjonal verdi, som er inkludert i nasjonal ramme. Vi vil trekke frem ett område spesielt:

Sognefjorden

NHO Reiseliv reagerer sterkt på at områder både langs nord og sørsiden av Sognefjorden foreslås som områder i nasjonal ramme for vindkraft på land. Sognefjorden er verdens lengste isfrie fjord og også Norges lengste fjord. Den har alltid hatt en spesielt viktig posisjon som et av Norges fremste reisemål. Sognefjorden er en svært internasjonal destinasjon.

I Turistundersøkelsen 2018 oppgir hele 85 % av de utenlandske turistene at å "oppleve fjordene" er svært viktig for sin norgesferie, 52 % av norske reisende sier det samme. 54 % av de utenlandske turistene sier det er svært viktig for dem å "gå på langtur i mer enn to timer", det samme sier 40 % av norske turister om sin norgesferie. Det vil være et stort potensial i å få turistene som kommer for å oppleve fjordene, til å bli en eller flere dager ekstra, f.eks. for å gå tur i uberørt natur til og fra fjordene – i tråd med regjeringens egen strategi for reiseliv.

Over 60 prosent av kommersielle gjestedøgn er utenlandske, noe som er langt mer enn det nasjonale gjennomsnittet på rundt en tredjedel, og også mer enn de andre vestlandsfjordene. En kartlegging utført av Menon Economics viser at Sognefjorden hadde over 1 million gjestedøgn i 2016 (medregnet cruise). Det samlede reiselivsforbruket fra denne aktiviteten er beregnet til 1,3 milliarder kroner i 2017. Forbruket anslås å bidra til rundt 723 millioner kroner i lokal verdiskaping og omtrent 1775 arbeidsplasser i regionen. Dette tilsvarer henholdsvis 8 prosent av regionens verdiskaping og 16 prosent av arbeidsplassene i næringslivet.

Forbruket til tilreisende står for over 90 prosent av aktiviteten i bedrifter som regnes som reiselivsnæring (overnatting, servering, opplevelser, transport) i området. Dette er tjenester også lokalbefolkningen nyter godt av, og reiselivsaktivitet er dermed helt avgjørende for at regionen kan ha et stort utvalg av for eksempel restauranter og opplevelsestilbud, noe som også er viktig for å tiltrekke seg flere fastboende.

Verdiskapingen i bedriftene i reiselivsnæringen i Sognefjorden har vokst med 80 prosent fra 2004 til 2016, målt i faste priser. I 2016 var verdiskapingen i reiselivsbedriftene på 660 millioner kroner totalt, og det utgjør ca. 7 prosent av næringslivet i regionen. Næringen hadde nær 1400 ansatte, og det tilsvarte omtrent 13 prosent av sysselsettingen i næringslivet i Sognefjord-regionen.

Reiselivsbransjen med størst vekst er opplevelse, som ikke er omtalt i NVEs rapport. Opplevelsesbransjen, som selger turer i naturen for både de som ønsker stillhet og de som ønsker adrenalinrush, vokste med 428 % i Sogn og Fjordane i perioden 2004 til 2017 i flg en rapport Menon Economics har laget for NHO Reiseliv. Bransjen hadde 400 ansatte i fylket i 2017 og verdiskapingen var på 190 millioner. Potensialet for videre vekst er allikevel fortsatt stort om man sammenlikner med verdiskapningen i resten av landet, som var på totalt 9,9 mrd.

Fjord-Norge som region har aller flest utenlandske gjestedøgn av alle regionene og er også den nest største destinasjonen for norske reisende etter hovedstadsregionen, som inkluderer hovedflyplassen. Ifølge nøkkeltall for norsk turisme i 2017 har regionen størst andel (31 %) turister som kun besøker regionen og blir der over 4 døgn, men også 1 av 4 som blir minst fire døgn i regionen for å reise videre til andre destinasjoner. En liten svekkelse av attraksjonsverdien her, vil altså allikevel være av stor betydning, ikke bare for regionen, men også for Norge som destinasjon i sin helhet. Vindturbinene vil ikke bare bli plassert ved inngangen til Sognefjorden, men ved inngangen til hele norgesferien. Turister som ville ha reist videre til andre steder i landet, velger kanskje heller et annet land å feriere i, om opplevelsen av fjordene blir forringet.

Er det behov for en nasjonal ramme for vindkraft på land?

Ideen med nasjonal ramme er god, så lenge kunnskapsgrunnlaget er godt. Enkelte verdier er dog ikke objektive, og dette merker reiselivets ulike aktører godt når kunnskapsrapporten for vårt felt leses. Det er vanskelig å sitte sentralt – både for statlige etater og interesseorganisasjoner - å bedømme om et område er et viktig reiselivsområde eller ikke. Det er det kun de som har eksisterende tilknytning til – eller planer for - stedet som kan si sikkert. Unntaket for dette er nasjonalparker og andre ikoniske områder. Vår konklusjon er dermed at uavhengig av om nasjonal ramme vedtas i en eller annen form eller ikke, så er det fortsatt kun lokalt man sitter på svaret om vindindustri vil berøre lokale planer om å prioritere reiseliv.

Med vennlig hilsen

Kristin Krohn Devold
Administrerende direktør
NHO Reiseliv

Kjersti Aastad
Politisk rådgiver
NHO Reiseliv